

Co-creatie van succescriteria in LO

Meer betrokkenheid en motivatie in het leren bewegen

Leerdoelen en succescriteria zijn onmisbaar voor effectief leren in de les LO. Toch blijkt uit de praktijk dat leerlingen deze vaak niet begrijpen, wat ten koste gaat van de motivatie en de leeropbrengst. Co-creatie, waarbij leerlingen actief betrokken worden bij het formuleren van succescriteria, biedt een waardevol alternatief. In dit artikel verkennen we hoe co-creatie in de praktijk eruit ziet en hoe het kan aansluiten bij de nieuwe conceptkerndoelen van LO.

| Robbert-Jan Doomen

Inleiding

Leerdoelen en succescriteria zijn cruciaal voor effectief leren in de lessen lichamelijke opvoeding (LO). Ze geven richting aan het leerproces en verduidelijken welke kennis en vaardigheden leerlingen horen te ontwikkelen. Toch blijkt in de praktijk dat deze doelen en criteria vaak onduidelijk worden gecommuniceerd.

Dit gebrek aan helderheid leidt in veel gevallen tot minder begrip van de leerstof, wat zorgt voor een lagere betrokkenheid en beleving tijdens de lessen LO (Redelius et al., 2015; Clarke, 2022). Wanneer leerlingen ook niet begrijpen wat er precies van ze verwacht wordt, of hoe ze aan hun doelen kunnen werken, leidt dit vaak tot demotivatie en een verminderde leeropbrengst (Van der Linde - Meijerink & Van Silfhout, 2022).

Een waardevolle strategie om op deze uitdaging in te spelen lijkt co-creatie. Deze activerende werkvorm betreft leerlingen in het samen creëren van succescriteria (Fraile et al., 2017). Door een verschuiving van een leidende naar een meer begeleidende rol van de docent, worden leerlingen meer betrokken in de leerstof wat de relevantie vergroot.

Daarnaast kan er een dynamische en effectieve leeromgeving ontstaan waarbij wordt ingespeeld op de basisbehoefte(s) van de leerling wat kan leiden tot meer intrinsieke motivatie tijdens LO (Ryan en Deci, 2000). Maar hoe ziet co-creatie eruit in LO? Dit artikel laat een aantal strategieën zien

waarin er met co-creatie van succescriteria ingespeeld wordt op het ontwikkelen van bredere vaardigheden en de nieuwe concept kerndoelen van LO.

Succescriteria, leerdoelen en rubrics

Om co-creatie van succescriteria te begrijpen en te kunnen inzetten dient het verband tussen een leerdoel en succescriteria helder te zijn. Een leerdoel beschrijft wat een leerling aan het einde van een les(serie) moet kunnen of weten. Bijvoorbeeld: De leerling voert een streksprong uit vanaf een minitrampoline, met een versnelde aanloop, krachtige afzet, gestrekte houding in de lucht gevolgd door een stabiele landing op de mat. Vanuit leerdoelen komen succescriteria voort. Succescriteria zijn concrete, observeerbare onderdelen van een leerdoel, zoals: De leerling landt op beide voeten tegelijk op de mat. Deze succescriteria heeft dus invloed op de stabiele landing op de mat uit het eerder beschreven leerdoel.

Tegenwoordig zien we vooral succescriteria in LO geïntegreerd terug in een rubric. Rubrics combineren leerdoelen en succescriteria in niveaus van beheersing. Ze helpen leerlingen hun voortgang te volgen en feedback te begrijpen. Toch worden rubrics vaak top-down aangeboden, wat kan leiden tot afstand en een lagere betrokkenheid ten opzichte van het leerdoel. Hoewel rubrics duidelijkheid kunnen bieden lijkt dit beter tot zijn recht te komen

wanneer leerlingen worden betrokken bij het opstellen ervan.

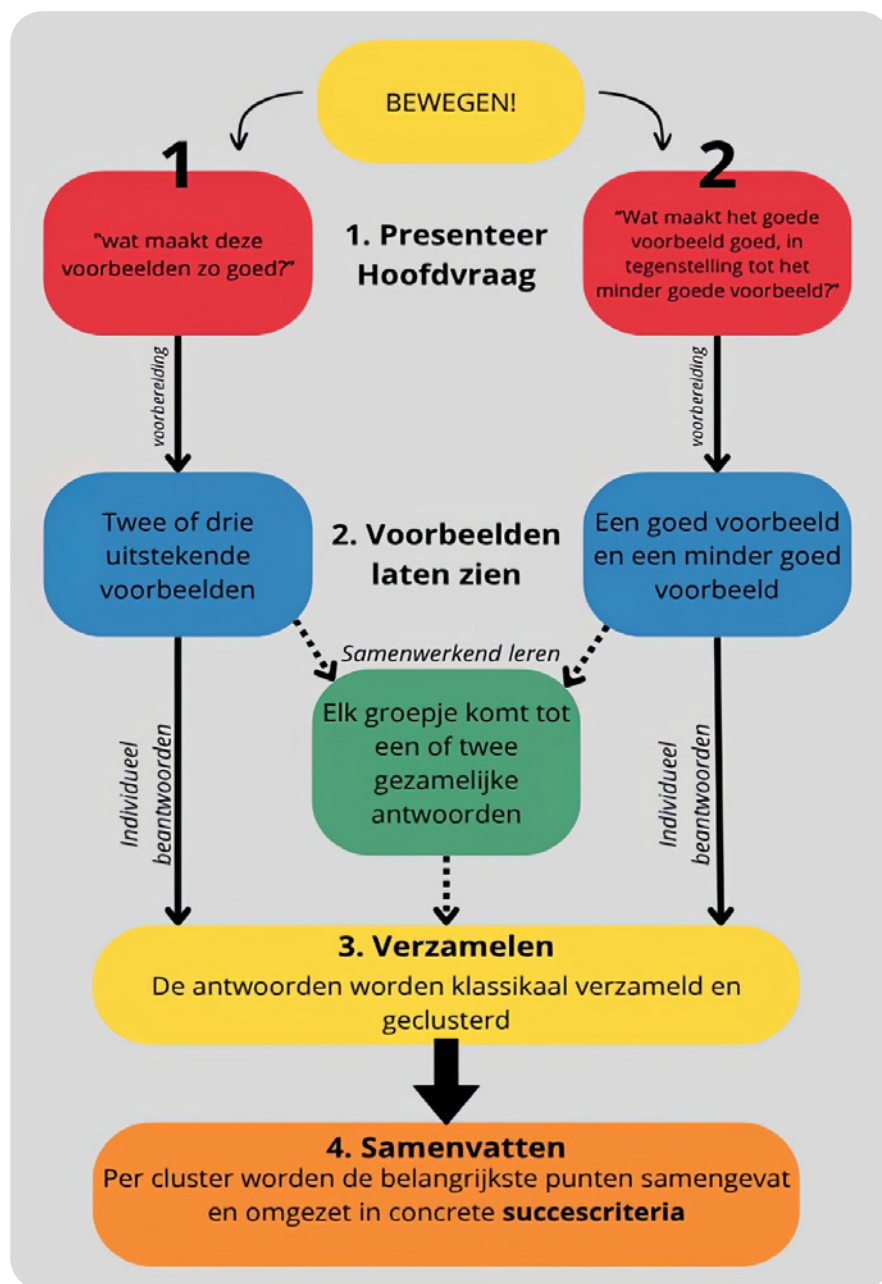
Co-creatie van succescriteria

Een waardevol alternatief om het potentieel van rubrics en succescriteria te benutten is co-creatie. Co-creatie is een gezamenlijk proces waarbij leerlingen, onder begeleiding van de docent LO, samen bepalen waaraan een succesvolle uitvoering van een (beweeg)vaardigheid aan moet voldoen. Het stimuleert dieper inzicht dan wanneer succescriteria alleen door de docent wordt opgelegd. In plaats daarvan worden leerlingen actief betrokken bij het analyseren, bespreken en uiteindelijk vaststellen van de succescriteria. Dit proces kan worden vormgegeven door bijvoorbeeld het samen analyseren van voorbeelden van een (beweeg)vaardigheid. Daarna volgt het brainstormen, bediscussiëren en het presenteren van de succescriteria. Leerlingen denken daarbij actief na over wat ze zien en waar ze zich op kunnen richten voor de gewenste uitvoering. Op deze manier ontstaat er dieper inzicht in de leerstof.

De rol van de docent in co-creatie

Voor de docent betekent co-creatie een verschuiving van kennisoverdrager naar een meer begeleidende rol. Door activerende werkvormen als samenwerkend leren en bijvoorbeeld brainstormsessies ontstaan authentieke leerervaringen waarbij

Figuur 1 Voorbeeldstrategieën co-creatie van succescriteria

leerlingen niet alleen begrijpen wat ze leren, maar ook waarom. De docent daagt uit, vraagt door en helpt structureren en vult zo min mogelijk aan. Zo ontstaat een leeromgeving waarin betrokkenheid, eigenaarschap en doelgericht leren samenkomen.

Co-creatie in de LO-praktijk

Maar hoe ziet co-creatie van succescriteria er dan daadwerkelijk uit in de LO-lespraktijk? Figuur 1 laat zien dat de twee strategieën zowel individueel als in kleine groepen (samenwerkend leren) toepasbaar zijn binnen de les LO. Hieronder volgt een stappenplan

van één strategie van co-creatie met samenwerkend leren.

Stap 0: BEWEGEN!

Door de leerling eerst de beweegvaardigheid te laten ervaren, wordt voorkennis geactiveerd waardoor de

volgende handeling in de strategie eenvoudiger worden.

Stap 1 (rood): Presenteer de hoofdvraag

De docent legt de leerlingen uit dat er twee voorbeelden volgen; een goed en een minder goed voorbeeld. Hierna volgt de hoofdvraag: "Wat maakt het goede voorbeeld goed, in tegenstelling tot het minder goede voorbeeld?" Deze vraag kan natuurlijk aangepast worden aan de doelgroep, zolang de taak hetzelfde blijft.

Stap 2 (blauw): Laat de voorbeelden zien

De leerlingen bekijken de twee voorbeelden. Een voorbeeld waarbij een streksprong wordt uitgevoerd zonder voldoende hoogte, geen gestrekte houding en een instabiele landing. Bij het andere voorbeeld is dit wel duidelijk in orde. De voorbeelden kunnen bestaan uit video-beelden en/of 'echte' voorbeelden waarbij de gehele beweegvaardigheid goed zichtbaar is.

Stap 3 (groen): Samenwerkend leren

De docent maakt groepjes van 3 of 4 leerlingen. Het groepje krijgt een aantal post-its waarop zij antwoorden kunnen noteren. Zij krijgen als groep de opdracht om binnen vijf minuten antwoord te geven op de hoofdvraag. Iedereen deelt binnen het groepje hun eigen idee. Door dit samen te delen en te overleggen komen zij tot één of twee gezamenlijke antwoorden. Deze noteren zij afzonderlijk van elkaar op twee post-its.

Stap 4 (geel):

Het verzamelen van antwoorden

De groepen mogen de antwoor-

den plakken als ze samen akkoord zijn. Zij plakken deze op in de zaal (bijvoorbeeld op het bord of de muur). De antwoorden dienen zo veel mogelijk bij elkaar geplakt te worden (geclusterd). De antwoorden die bijvoorbeeld te maken hebben met de krachtige afzet worden bij elkaar gezet en de antwoorden van de gestrekte lichaamshouding in de lucht staan bij elkaar.

Stap 5 (oranje):

Van samenvatten naar succescriteria

De docent bekijkt de geclusterde ant-

woorden en vat deze globaal samen tot een antwoord per cluster. Met deze succescriteria gaan de leerlingen werken om het leerdoel te behalen. De criteria worden overgenomen in een rubric o.i.d. Logischerwijs past de docent de volgende beweegactiviteiten hierop aan.

Organisatie

De docent kan dit klassikaal inzetten, dit maakt het werken met 'echte voorbeelden' eenvoudiger te organiseren. Deze strategie is echter ook erg bruikbaar in een les met meerdere activiteiten/vakken. Dit kan ten goede komen van het werken in groepjes en meer afwisseling met andere beweegactiviteit.

Uitdagingen

Naast het aannemen van een andere rol als docent kunnen er tijdens co-creatie uitdagingen ontstaan zoals het verkrijgen van te veel of te weinig input van de leerlingen. Bij te veel criteria kan de docent leerlingen laten stemmen op de belangrijkste criteria; de hoogst scorende worden

overgenomen. Bij te weinig criteria kan de docent gericht aanvullen met gerichte vragen en eventueel voorbeelden, zodat leerlingen doelgericht kijken naar de uitvoering. Handig is als de docent in de voorbereiding bepaalt met hoeveel succescriteria er uiteindelijk gewerkt gaat worden.

Keuze in werkvormen en aansluiting op de kerndoelen

Co-creatie kan zowel individueel als in groepjes worden ingezet. De keuze hiervoor hangt af van de leerdoelen, beschikbare tijd en de sociale veiligheid binnen de groep. Een

Wat maakt het goede voorbeeld goed, in tegenstelling tot het minder goede voorbeeld?

Tabel 1 Overzicht vaardigheden en concept kerndoelen co-creatie succescriteria

Vaardigheid		Co-creatie zonder samenwerkend leren	Creatie met samenwerkend leren	Koppeling concept-kerndoel	Voorbeeld van het bijdragen aan de kerndoel(en)
Cognitieve	Kritisch denken	✓	✓	2, 3, 6	Analyseren van voorbeelden, benoemen van succescriteria, reflecteren op uitvoering
	Analytisch vermogen	✓	✓	2, 3	Vergelijken van voorbeelden, verschillen benoemen
Metacognitieve	Reflectie op eigen leerproces	✓	✓	7	Nadenken over eigen ontwikkeling en leerervaringen
	Eigenaarschap	✓	✓	1, 2, 7	Actief betrokken bij opstellen van leerdoelen en succescriteria
Sociale	Samenwerken		✓	4, 5	In groepjes formuleren van criteria, elkaar feedback geven
	Communiceren	(Beperkt)	✓	4, 5	Overleggen, inzichten delen, presenteren
	Luisteren naar anderen		✓	4	Luisteren naar ideeën van anderen, voortbouwen op elkaars inbreng
	Conflicthantering		✓	4, 5	Omgaan met meningsverschillen, samen naar consensus zoeken
Persoonlijke/ motivationele	Betrokkenheid	✓	✓	1, 7	Actieve participatie in het leerproces
	Motivatie	✓	✓	1, 7	Motivatie door invloed op het leerproces
	Zelfvertrouwen	✓	✓	1, 7	Succes ervaren door eigen inbreng en groei

individuele aanpak is soms praktischer, maar het samenwerkend leren kan een grote meerwaarde hebben door het vergroten van de betrokkenheid en de sociale ontwikkeling. Daarnaast biedt het ondersteuning in de cognitieve en metacognitieve vaardigheden voor leerlingen die daar zelfstandig nog moeite mee hebben. Tabel 1 laat op basis van onderzoek zien welke vaardigheden extra worden ontwikkeld bij co-creatie met en zonder samenwerkend leren.

Naast het ontwikkelen van meerdere vaardigheden sluit het integreren van co-creatie van succescriteria goed aan

bij de nieuwe richting van concept-kerndoelen voor LO (SLO, 2024). In tabel 1 is te zien hoe co-creatie bijdraagt aan de kerndoelen als 'beweeg-identiteit ontwikkelen' (7), 'verbeteren beweegvaardigheid' (2) en 'deelnemen aan bewegen' (1). Met het integreren van het samenwerkend leren sluiten ook 'bewegen met anderen' (4) en 'bewegen en regelen' (5) hierbij aan. Co-creatie van succescriteria blijkt dus zeer waardevol voor een bredere ontwikkeling. Er ligt echter een grote kans wanneer ook volgende stappen, zoals het gezamenlijk ontwerpen van leerdoelen, (beweeg)activiteiten of een heel leertraject, worden meegenomen. ●

Bronnen

Scan of klik [hier](#) naar de bronnen

Contact

r.j.a.doomen@hhs.nl,

robbertjandoomen@gmail.com

Robbert-Jan Doomen is opleidingsdocent op de HALO bij de Haagse Hogeschool

Foto en illustraties

Robbert-Jan Doomen

Kernwoorden

co-creatie, succescriteria, rubric, vaardigheden, conceptkerndoelen